

Gebedsgenezing en kwakzalverij

Henk Timmerman

Als het aan het bestuur van de KNMG ligt, is het alleen de leden van deze maatschappij voorbehouden om alternatieve behandelmethoden toe te passen, om kwakzalverij te beoefenen. Een onbegrijpelijk standpunt. Wat weet de gemiddelde arts van een en ander? Gelooft men werkelijk in de effectiviteit van middelen waarvan de ineffectiviteit is vastgesteld? Is er sprake van eigenbelang?

Hoe het ook zij, het KNMG-standpunt is te vergelijken met voorstellen om slagers het recht te geven afgekeurd vlees te verkopen, weidse jagers toe te staan te stropen en uitsluitend beroepszangers toe te staan vals te zingen. Een mooie gelegenheid voor cabareteske teksten, daar immers in het cabaret droefenis en hilariteit hand in hand horen te gaan.

Een in het verband met bovenstaande intrigerende vraag is of gebedsgenezing ook het exclusieve recht is van artsen. En zouden 'priesters' van andere godsdiensten dan het christendom zo'n recht ook moeten krijgen? Flauwe vragen? Misschien, maar wel vragen die volgen uit het rare standpunt van het bestuur van de KNMG.

En wat moet de positie van de VtdK zijn ten aanzien van het fenomeen dat met gebedsgenezing wordt aangeduid? Een delicaat vraag; delicaat omdat religie, geloof en godsbesef voor velen een belangrijk, soms het belangrijkste deel, van hun leven en bestaan uitmaken. Veel traditionele christenen nemen bijbelteksten zeer letterlijk en zijn van mening dat door bidden genezing kan worden verkregen, als je maar 'zuiver' gelooft. Er worden bijeenkomsten georganiseerd die als kerkdiensten worden aangekondigd, maar die in wezen weinig verschillen van seances à la Jomanda. Verreweg het grootste deel van degenen die als actief christen kunnen worden omschreven, verzetten zich tegen bijeenkomsten die op gebedsgenezing zijn gericht; zij belijden ook niet dat er door gebed genezing kan worden verkregen, hebben niet een godsbesef dat uitgaat van de almachtige die beslist, wikt en weegt, voor ieder mens een besluit heeft. Het gaat te ver om in dit artikel over zaken als godsbesef te spreken, maar het moge duidelijk zijn dat aanhangers van gebedsseances om genezing te bewerkstelligen(?) een klein onderdeel uitmaken van het zogenaamde kerkvolk.

Het lijkt volgens mij geen twijfel dat velen van

degenen die aan gebedsgenezingbijeenkomsten deelnemen dat doen vanuit een wat naïef geloof in een almachtige. Maar er zijn even ongetwijfeld onder de 'voorgangers' mensen bij wie andere overwegingen dan religieuze een belangrijke rol spelen. Er wordt door gelovigen veel geld bijeengebracht; er worden kerken gebouwd die qua omvang de 'reguliere' kerken verre overstijgen. Er gaat dus veel geld om en dus zijn er belangen te verdedigen. En dat kan zelfs leiden tot rechtszaken waarbij de inzet hoog is.

In de reguliere wetenschappelijke literatuur is een beperkt aantal studies verschenen dat zich bezighoudt met gebedsgenezing. Een studie die veel aandacht kreeg (ook van de voorzitter van de VtdK; zie Renckens (2006) in *Sc. Rev. Altern. Med.* 10, 45-56) verscheen in 2002 in de *J. Reproduct. Med.* De auteurs, Cha, Wirth en Lobo, hadden gelovigen laten bidden voor vrouwen die in Korea (waar Cha ziekenhuizen runt) een IVF-behandeling ondergingen; de bidders woonden in de Verenigde Staten, Canada, Australië. Wirth belandde later in het gevang vanwege frauduleuze handelingen die overigens niets met de bedoelde studie te maken hadden en weer wat later bleek Cha zich aan wetenschappelijk plagiaat te hebben schuldig gemaakt; Lobo had zich inmiddels als auteur teruggetrokken. Degene die Cha als plagiator ontmaskerde, kreeg in de Verenigde Staten een grote rechtszaak aan zijn broek. Gelukkig lijkt die zaak goed af te lopen.

En hoe zat het nu met de uitkomsten van de studie? Wel, het was een wonder; het aantal zwangerschappen was verdubbeld, vermeldde het artikel. Voor fraude moet gevreesd worden. De redactie van het tijdschrift wil echter nergens op reageren. Velen, onder wie de voorzitter van de VtdK, die als gynaecoloog natuurlijk erg geïnteresseerd was de wonderbare fertilisatie in ons land te introduceren, kregen geen antwoord op hun aan de redactie gericht

brieven. De hele affaire behelst een bizar verhaal, waarover *The Australia Doctors Magazine* in 2004 uitgebreid heeft bericht; waarom echter de redactie van een regulier tijdschrift in zee is gegaan met een stel suspecte lieden, is tot op heden niet duidelijk. Het verhaal is door die redactie overigens nooit ingetrokken.

Overigens kon men in 2004 in de *Brit. Med. J.* een hoogst vermakelijke persiflage op het verschijnsel gebedsgenezing lezen, getiteld 'Retroactive prayer: lots of history, not much mystery, and no science' (Bishop en Stenger (2004), *BMJ*, 329, 1444- 46). De auteurs bespreken een studie over hartpatiënten en bidders met verschillende religieuze achtergronden: christenen, boeddhisten, Soefi moslims; er is sprake van 'e-mail gebeden' die naar de klagmuur in Jeruzalem gingen om daar opgehangen te worden. Het ging om 750 patiënten en twaalf gebedsgroepen. De uitkomst bleek negatief, maar de auteurs zagen desondanks resultaat natuurlijk wel enige positieve trends, zoals gebruikelijk is binnen het irreguliere circuit. Een van de conclusies van de auteurs van het commentaar had van Ariëns afkomstig kunnen zijn: '... religiosity and spirituality can be reasonably related to health outcomes similar to other psychosocial factors'.

In Nederland zien we alom de aandacht voor gebedsgenezing toenemen. Op het kerkelijk erf van de kleine, vaak als evangelisch aangeduide genootschappen is er duidelijk het een en ander gaande. Het *Reformatisch Dagblad* publiceerde op 13 november 2007 een interview met dr. Van Saane, docente godsdienstpsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam, onder de titel 'Geloof is goed voor gezondheid'; je leest als het ware een claim van een gezondheidsproduct. Een opvallende zin in het artikel: 'Gebedsgenezing is stellig een vorm van boerenbedrog, (wat mag de VtdK ook al niet meer zeggen over vermeende kwakzalvers?) omdat

Leiderdorp, het Tiel van de toekomst.

er geen wonderlijke genezingen plaatsvinden'. De psychologe gaat nog verder als ze zegt dat gebedsgenezing een infantiele vorm is van geloof en ze vergelijkt deze vorm van geloof met die van kinderen die een stellig geloof in pleisters hebben (en weer lijkt Ariëns met Sneeker smikkels en pleisters meegeschreven te hebben).

Een realistisch standpunt binnen de VU, waar vroeger de homeopaten nagenoeg vrij spel hadden; het universitaire weekblad van de VU, *Ad Valvas*, schreef over het verhaal in het *Reformatisch Dagblad* dat het allemaal om 'kwaaltjes' gaat (rugpijn en zo), maar dat botbreuken niet worden genezen. Commentaar bleef achterwege. Ondertussen staat er in Leiderdorp een pompeus gebouw waar veel reclame voor wordt gemaakt en waar, naar het schijnt, drommen mensen naar toe trekken.

Valt gebedsgenezing onder kwakzalverij? Het woord lijkt te suggereren dat genezing altijd volgt op het gebed; als er geen genezing volgt heeft men vast niet goed genoeg gebeden of geloofd, net zoals een homeopathisch middel niet werkt als de diagnose niet goed is geweest? Het heeft er in elk geval veel mee te maken, vooral als de 'voorganger' beweert dat je, als je maar goed gelooft, zult genezen. En het is ook even kwalijk als mensen die de seance ondergaan, veel geld uit de zak wordt geklopt. ●